

УДК 338.43.02 (477) «199/ 201»

ЗМІНИ ХАРАКТЕРУ УЧАСТІ ПРЕДСТАВНИКІВ ЕТНОСПІЛЬНОТ У ПРОФЕСІЙНОМУ КУЛЬТУРНО-МИСТЕЦЬКОМУ ЖИТТІ НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНИ: ДОСВІД ТА ТЕНДЕНЦІЇ 1990 – 2000 рр.

Володимир ПЕКАРЧУК

кандидат історичних наук, доцент,
заступник начальника кафедри теорії та історії держави і права
Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка

Анотація. У статті на основі архівних, статистичних матеріалів, аналітичних напрацювань попередників розглянуті зміни в характері участі представників етноспільнот у професійному культурно-мистецькому житті незалежної держави і на цій основі – активізації етнічної ідентифікації, забезпечення гармонізації міжетнічних стосунків.

Вперше в історіографії на основі специфічного методологічного інструментарію проаналізовано відповідність професійного культурно-мистецького життя стратегічним цілям – визнання поліетнічного характеру українського суспільства, розбудова соціокультурного середовища і духовного розвитку етносів України.

Ключові слова: етнічні меншини, держава, культура, відродження, театр, мистецтво, колектив, репертуар.

ИЗМЕНЕНИЯ ХАРАКТЕРА УЧАСТИЯ ПРЕДСТАВИТЕЛЕЙ ЭТНОСОБЩЕСТВ В ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КУЛЬТУРНО-ХУДОЖЕСТВЕННОЙ ЖИЗНИ НЕЗАВИСИМОЙ УКРАИНЫ: ОПЫТ И ТЕНДЕНЦИИ 1990 – 2000 гг.

Владимир ПЕКАРЧУК

кандидат исторических наук, доцент,
заместитель начальника кафедры теории и истории государства и права
Луганского государственного университета внутренних дел имени Э.А. Дидоренко

Аннотация. В статье на основе архивных, статистических материалов, аналитических наработок предшественников рассмотрены изменения в характере участия представителей этносообществ в профессиональной культурно-художественной жизни независимого государства и на этой основе – активизации этнической идентификации, гармонизации межэтнических отношений.

Впервые в историографии на основе специфического методологического инструментария проанализировано соответствие профессиональной культурно-художественной жизни стратегическим целям – признание полиэтничного характера украинского общества, развитие социокультурной среды и духовное развитие этносов Украины.

Ключевые слова: этнические меньшинства, государство, культура, возрождение, театр, искусство, коллектив, репертуар.

CHANGES OF REPRESENTATIVES OF ETHNIC COMMUNITIES INVOLVEMENT IN THE PROFESSIONAL ARTS AND CULTURAL LIFE OF INDEPENDENT UKRAINE: EXPERIENCE AND TRENDS OF 1990'S – 2000'S

Volodymyr PEKARCHUK

*Candidate of Historical Sciences, associate professor,
deputy chief of Theory and History of State and Law Department
of Luhansk State University of Internal Affairs named after E. O. Didorenko*

Annotation. *Based on archival and statistic materials, analytical researches of the predecessors the paper analyzes the changes of representatives of ethnic communities involvement in the professional arts and cultural life of independent Ukraine. The processes of activation of ethnic identification and harmonization of interethnic relations are examined as well.*

For the first time in historiography on the basis of specific methodological tools the author analyzed the correspondence of the professional arts and cultural life to such strategic aims as the recognition of a multi-ethnic nature of the Ukrainian society, the development of social and cultural environment and spiritual development of the Ukrainian ethnos.

Key words: *ethnic minorities, state, culture, regeneration, theater, art, collective, repertoire.*

Після проголошення незалежності в Україні склалися передумови для розвитку професійного культурно-мистецького життя етноменшин. Розширювалась його інфраструктура. Активізувалися форми театральної, мистецької та виставкової діяльності. Театральне мистецтво етноменшин, з одного боку, виступало різновидом «чистого», тобто професійного, мистецтва, а з другого – як різновид самодіяльно-розважального мистецтва, яке непрофесійне, але нерідко високоякісне та артистичне. В театральній діяльності етноменшин склалася низка традицій використання різноманітних жанрів: драми, комедії, трагедії, трагікомедії; постановка п'єс різних авторів; постановка спектаклів різними мовами; використання сценічного досвіду інших народів; благодійні покази спектаклів.

Метою і завданням цієї статті є здійснення на основі різнопланових джерел дослідження проблем культурної

самоідентифікації. Зазначена проблема залишалась малодослідженою в українській історіографії. Окремі її аспекти одержали фрагментарне висвітлення в працях В. Наулка, В. Євтуха, О. Курінного, М. Панчука, В. Котигоренка, Г. Москаля, В. Вороніна, Р. Чілачави, Т. Пилипенко. Вони здебільшого присвячені етнонаціональній структурі українського суспільства, сучасному стану етноменшин, політиці в галузі культури, особливостям процесів етнічного відродження. Особливе значення мало розроблення українськими вченими концептуальних підходів до аналізу етнокультури як саморегульованої системи, сфери реалізації людських цінностей, теорії етносу тощо.

Правову основу міжнародного і, відповідно, двостороннього співробітництва між театрами визначив Закон України «Про театри та театральну діяльність» (2005 р.). У ньому були окреслені основні права театрів та театральних

колективів у сфері міжнародного співробітництва, а саме: право брати участь у міжнародному співробітництві на основі багатосторонніх та двосторонніх угод, а також у роботі міжнародних театральних об'єднань та організацій. Законом передбачалися такі форми співробітництва: здійснення обміну театральною інформацією, вивчення міжнародного досвіду організації театральної справи, проведення міжнародних конференцій, конгресів, симпозіумів, організація спільної підготовки театральних працівників [9].

Українська держава регулювала відносини в галузі театру і театральної справи шляхом формування державної політики у цій сфері, створення умов діяльності та розвитку театрів. Основними напрямками були: підтримка новаторських підходів, підвищення вимог до змістовності з метою зростання національно-культурного значення мистецької діяльності та стимулювання театральної галузі до творчого розмаїття; заохочення розвитку театального мистецтва й активна підтримка кращих зразків професійної творчої діяльності; підтримка та розвиток мережі театрів; інтеграція українських театрів у міжнародний театральний процес; зміцнення матеріально-технічної бази театрів [17, 17].

Наявність в Україні великої кількості українських за підпорядкуванням, але російських за мистецьким спрямуванням драматичних професійних театрів створювала передумови до активізації російсько-українського культурного співробітництва. Дані театральні колективи одержували всіляку матеріальну підтримку з боку Російської Федерації.

В Україні за доби незалежності розпочали творче життя низка народних

професійних і аматорських музичних етнічних колективів. У 2008 р. в Україні діяло близько двох тисяч професійних театральних, музичних і фольклорних колективів. Серед них – Кримськотатарський театр із Сімферополя (АР Крим), Угорський театр ім. Д. Іллеша, що у Береговому Закарпатської області, Польський народний театр зі Львова, а також циганський музично-драматичний театр «Романс», розташований у Києві. Створений у 1993 р., «Романс» став першим і єдиним в Україні професійним циганським театром, що працював у жанрах музичної драматургії, класичного романсу і національного фольклору. Його беззмінний керівник – народний артист України І. Крикунов. Театр одержав статус державної установи культури [6].

Етнокультурні інтереси росіян України задовольнялися якнайбільше. З року в рік зростало число культурно-мистецьких акцій, присвячених творчості російських митців, письменників, загалом культурі Росії, що постійно відбувалися у Києві та інших містах і регіонах України.

У 1991 р. із 73 професійних театрів Міністерства культури УРСР російських було 16, а із 118 театрів-студій російських – 94 [13, 69]. Російська культура практично безперешкодно розвивалась в АР Крим. У 2003 р. з чотирьох державних театрів два – Російський академічний драматичний театр ім. Горького і Республіканський ляльковий театр – здійснювали свою роботу російською мовою цілковито, два – Державний український музично-драматичний і Державний кримськотатарський музично-драматичний театри – частково [15, 68].

У 2010 р. в Україні діяло близько 30 російських професійних театрів. Серед

них: Національний академічний театр російської драми імені Лесі Українки (Київ); Севастопольський академічний російський драматичний театр імені А.В. Луначарського (Севастополь); Російський драматичний театр Чорноморського флоту імені В.А. Лавреньова (Севастополь); Кримський академічний російський драматичний театр імені Максима Горького (Сімферополь); Дніпропетровський академічний театр російської драми (Дніпропетровськ); Донецький академічний обласний російський драматичний театр (Маріуполь); Донецький обласний російський театр юного глядача (Макіївка); Закарпатський обласний державний російський драматичний театр (Мукачеве); Луганський академічний обласний російський драматичний театр (Луганськ); Миколаївський художній російський драматичний театр (Миколаїв); Одеський академічний російський драматичний театр імені А. Іванова (Одеса); Харківський державний академічний російський драматичний театр імені О.С. Пушкіна (Харків).

У 1990-і роки Луганський академічний обласний російський драматичний театр здійснював постановки на різні теми, хоча переважала морально-побутова проблематика. Серед них: «Жизнь и необычайные приключения солдата Ивана Чонкина» (В. Войновича), «Семейный ужин в половине второго» (А. Павлова). З'являлося все більше спектаклів російської класики – «Нахлебник» (І. Тургенев). У 1996 р. театр поставив п'єсу «Вишневый сад» (А. Чехов). В 2009 р. театр отримав статус академічного [10]. За ініціативою Одеського російського драматичного театру ім. О. Іванова в Одесі щорічно

проводилися науково-практичні конференції «Російський театр в Україні» [11]. Національний академічний театр російської драми імені Лесі Українки славився власними акторськими і режисерськими індивідуальностями. Театр був і залишається театром ансамблю. Тут творили О. Борисов, П. Луспекаєв, К. Лавров, А. Роговцева. Фаворитом п'ятнадцяти театральних сезонів була комедія О. Уайльда «Як важливо бути серйозним» [15]. Протягом 2000-х років Закарпатський російський драматичний театр брав участь у театральних форумах, конкурсах і фестивалях, що проходили в Росії, Угорщині, Білорусі, Словаччині та Румунії. Театр став ініціатором та організатором Міжнародного театрального фестивалю етноменшин України «Етно-діа-сфера», який зібрав у Мукачевому різні театральні колективи. За період його проведення було поставлено близько 90 п'єс, які репрезентували російську, білоруську, татарську, угорську, циганську культури. У репертуарі театру 25 постановок різного жанру, серед яких класичні твори та сучасна драматургія [10]. Національний театр російської драми імені Лесі Українки тісно співпрацював з московським Малим театром. Щорічно колективи здійснювали обмінні гастролі. До України москвичі привозили вистави: «Вовки та вівці», «Ревізор», «Таємниці Мадридського двору», «Горе від розуму». Українські митці ставили в Москві відомі п'єси, до того ж російськомовна специфіка цього театру полегшувала його сприйняття московським глядачем [16]. Окремим проявом театрального двостороннього та багатостороннього співробітництва була участь театральних колективів у театральних фестивалях, що проводилися

в обох країнах. Найпопулярнішими в Україні були такі фестивалі, як «Зустрічі в Одесі», щорічний Міжнародний фестиваль російських драматичних театрів України та близького зарубіжжя за участю професійних театральних колективів, творчих союзів, діячів культури та мистецтв, Львівський театральний фестиваль «Золотий лев» та ін.

АР Крим мала досить розгалужену мережу закладів культури етносів. У 2005 р. тут функціонувало чотири державних театри: Кримський академічний російський драматичний театр ім. М. Горького, Український музичний театр, Академічний кримськотатарський музично-драматичний театр і Республіканський ляльковий театр. За рахунок республіканського бюджету здійснено капітальний ремонт Академічного кримськотатарського музично-драматичного театру. Діяло також 10 професійних виконавських художніх колективів, сотні колективів художньої самодіяльності, з-поміж яких більше 120 – кримськотатарські, вірменські, болгарські, німецькі та ін. [19, 33]. Протягом досліджуваних років у розвиток етнонаціонального театрального мистецтва кримських татар вагомим став внесок кримськотатарського театру. Удосконалювалися творчі підходи до постановки драматургічних творів на сцені театру. Репертуар театру формувався в кількох напрямках: кримськотатарські п'єси, написані на основі найкращих творів кримськотатарських авторів попередніх століть; класичні твори видатних світових драматургів; п'єси на основі творів сучасних кримськотатарських письменників; переклади сучасних тюркомовних п'єс – турецьких, узбецьких, азербайджанських (У. Шекспір, Ж. Мольєр, П. Меріме, О. Пушкін,

М. Гілязов, У. Іпчі, Ю. Болат, Л. Каннінгем та ін.). Мали місце і проблеми в реалізації творчих планів театру, як-от: недосконалість нормативно-правової бази у сфері театрального мистецтва; гостра нестача національної драматургії; відсутність виробничих цехів; дефіцит високопрофесійних адміністративних кадрів, що знали театральний маркетинг і менеджмент; неукомплектованість трупи акторами різного віку й амплуа [4, 7].

Кримськотатарський академічний музично-драматичний театр вів активну гастрольну міжнародну діяльність. Його репертуар викликав інтерес глядачів різних країн. Це підтверджували, зокрема, часті запрошення, участь і перемоги на міжнародних фестивалях: Всесвітній Шекспірівський фестиваль в Единбурзі (Великобританія), «Класика сьогодні» у Дніпродзержинську (Україна), «Туганлик» в Уфі (Башкортостан, Росія), «Чеховські дні в Ялті», «Тернопільські вечори», «Боспорські агони» у Керчі, гастролі в Туреччині, Румунії і Швейцарії. У 2000 р. в Башкортостані (Росія) зі спектаклем «Макбет» театр переміг у найбільшій кількості номінацій [12]. У 2013 р. театр виступав у Ташкенті (Узбекистан) з оперетою азербайджанського класика І. Гаджібекова «Аршин Мал-Алан» [18].

Починаючи з 2007 р., театр брав участь у Міжнародному фестивалі тюркомовних театрів «Туганлик». У 2012 р. театр на сцені Башкортостанського державного академічного театру ім. М. Гафурі поставив спектакль «Аслихан» за поемою кримськотатарського поета Е. Шемьї-Заде «Козьяш дівар» («Стіна плачу») [1]. Театр регулярно гастролював у Європі. В 2010 р. у Польщі він репрезентував низку нових постановок: арії

Кавардосси із опери «Тоска» Дж. Пуччіні у виконанні С. Меметова, а також Лауретти із опери «Джанні Скіккі» у виконанні Е. Джемдетової. Танцювальні постановки, поставлені балетмейстером театру М. Аблаєвим, здійснювала балетна група: Є. Зейнедінова, А. Мустафаєва, А. Кубедінова, З. Къая, В. Усеїнов, Н. Гафаров, А. Белялов, М. Халілов [5].

За роки існування відродженого кримськотатарського театрального колективу було поставлено понад 50 спектаклів і концертних програм. У репертуарі театру п'єси національної і класичної драматургії: «Арзы къыз» і «Дубаралитой» Ю. Болата, «Макбет» В. Шекспіра, «Кармен» П. Меріме, «Бахчисарайський фонтан» О. Пушкіна, «Одруження» М. Гоголя, «Аршин Мал-Алан» У. Гаджибекова, «Лісова пісня» Лесі Українки. У театрі працювали яскраві, талановиті артисти: А. Теміркаяєва, М. Куртмуллаєв, Д. Сеттаров, А. Сейтаблаєв, Л. Усеїнова, З. Біллова, Н. Якубова, С. Меметов, Е. Яг'яєв, Е. Белялов, З. Яг'яєва, Д. Аджимамбетова, Л. Омерова, Р. Юнусов, Р. Сейт-Аблаєв та інші. Оркестр очолював Ю. Еннанов, балет – М. Аблаєв, головний художник – Ш. Сейдаметов, режисери – Р. Бекташев, А. Сейтаблаєв; музику для театру писали Д. Кариков, С. Какура [12]. Завдяки корифеям театру І. Бахшину, А. Джемілеву, С. Умерову почалося відродження кримськотатарського театру. В 1990 р. на сцені Російського театру ім. Максима Горького в Сімферополі відбулася прем'єра драми Ю. Болата «Арзы къыз» («Дівчина Арзи») у постановці Кримськотатарського музично-драматичного театру. В 1998 р. театр отримав власне приміщення, а 2002 р. йому надано звання академічного [2, 385]. З 1991 р. директором театру

працював Р. Артемов, з 2000 р. театр очолював Б. Білялов. У 2000-і роки на базі театру було сформовано балетну трупу. Поступово театр ставав осередком кримськотатарської культури, вів пошук класичних і національних драматургічних творів, вирішував багато творчих і організаційних проблем, пов'язаних з пошуком індивідуального обличчя театру і його місця у світовому театральному просторі.

Заснований в 1993 р., Державний професійний циганський театр «Романс» працював у жанрах музичної драматургії, класичного романсу і національного фольклору. Керував колективом І. Крикунов, до цього актор московського театру «Ромен». Театр неодноразово нагороджувався почесними нагородами та дипломами: орденом Миколи Чудотворця «За примноження добра та миру на землі», «Золотою медаллю» Міжнародного московського циганського фестивалю «На рубежі століть», дипломом лауреата фестивалю «Кхаморо» (Чехія), дипломом міжнародного фестивалю «Театр III-го тисячоліття» (Україна), дипломом XXXV Міжнародного фестивалю мистецтв «Криниця» (Польща) та ін. Але найбільша гордість театру – Велика золота медаль, завойована на московському фестивалі «На рубежі століть» у 2000 р. У 2003 р. «Романс» отримав статус державного. У репертуарі театру були не тільки театралізовані програми, але й музично-драматичні спектаклі: «Циганська муза» за твором української поетеси Ліни Костенко, мюзикл «Цигани» за творами О. Пушкіна і Гарсія Лорки, «Легенда про скрипку» – вистава в інсценуванні художнього керівника театру, в якій автор поєднав між собою світ музики великого Паганіні і циганської музики

через унікальний музичний інструмент – скрипку. Візитівкою театру «Романс» була концертна програма «Та пісня, що любиш ти...», складена з кращих творів циганського музичного мистецтва. В 2000 р. театр ініціював проведення міжнародного фестивалю циганського мистецтва «Амала». За цей час у фестивалі взяло участь понад 100 колективів і виконавців із 20 країн: І. Келарова (Чехія), Р. і Р. Лопе (Іспанія), Джаго (Польща), група «Амала» (Словенія), Б. Горват (Україна), ансамбль «Мерцишор» (Молдова). В репертуарі фестивалю були не тільки театралізовані програми, але й музично-драматичні спектаклі [21]. Артисти театру «Романс» набували досвіду роботи в кіно. Протягом 1993–2004 рр. ними було зіграно близько 15 ролей у музичних і телевізійних фільмах: «Циганка Аза», «Гори димлять», «Чардаш Монті», «Назар Стодоля», «Бухта смерті» та ін. [19]. Театр «Романс» був постійним учасником міжнародних музичних, театральних, етнічних фестивалів: «Чехочинек» (Польща), «Ягори» (Норвегія), «Кхаморо» (Чехія), «На рубежі століть» (Росія), «Мельпомена Таврії» (Україна). Театр здійснював регулярну гастрольну діяльність, удосконалював концертну програму. В 2013 р. у концертній програмі «Та пісня, що любиш ти...», представленій у Черкасах, колектив виконував пісні: «Хоп-Хоп», «Марджанджа», «Купець», «Очі чорні», «Табір мій», «Гітара томиться» [21].

У 2008 р. в Закарпатській області діяли: Закарпатський обласний український музично-драматичний театр в Ужгороді, Закарпатський обласний російський драматичний театр у Мукачевому та Закарпатський обласний угорський драматичний театр у Береговому [16].

2009 р. Берегівський угорський національний театр було перейменовано в Закарпатський обласний угорський драматичний театр. Колектив також широко знаний в Угорщині, Польщі, Франції, Росії. Театр розміщений у приміщенні колишнього готелю «Орослав», де свого часу зупинявся відомий угорський поет Ш. Петефі. В 1993 р. сформований колектив театру показав свою першу виставу – «Бал у степу» за твором угорського драматурга Д. Йєша. У 1994 р. трупа представила дебютну роботу «Сон у літню ніч» У. Шекспіра. В наступні роки колектив до репертуару включив вистави «В очікуванні Годо» С. Беккета, «Вбивство у соборі» Т. Еліота. В 2000 р. режисер театру А. Віденський був визнаний режисером року в Україні. Протягом гастрольної діяльності колектив отримав близько 40 призів [7, 2].

До 1940 р. в Україні діяло шість єврейських театрів. Таким чином, відбувалося відродження єврейського театрального мистецтва. З 1988 р. в Києві працював єврейський театр «Мазлтов» як професійний. Він став єдиним єврейським драматичним театром в Україні [8, 84].

Театральне життя єврейської громади Чернігова активізувалося з початком діяльності народного єврейського театру «Шпігл». Театр почав формуватися в 1990 р. як самодіяльний колектив у Чернігівському обласному палаці дітей та юнацтва під назвою «Агітбригада». В 1992 р. під керівництвом директора І. Савицької колектив почав проводити фестивалі творчих робіт. У 1997 р. театр вперше виступив на святі єврейської общини Чернігова. В 1998 р. він став общинним театром під назвою «Шпігл». У 2003 р. колектив отримав почесне звання

«народний аматорський». У репертуарі театру постановки за творами: Є. Шварта «Снігова королева»; М. Гершензона «Гершелє з Гострополля», Б. Брехта «Дружина – єврейка»; С. Беккета «Театр-1», «В очікуванні Годо», «Приходять та йдуть»; О'Генрі «Потомлені жанром»; І. Савицької «Велика фантазія з маленькими ляльками»; І. Савицької, О. Чеван, В. Томленої «Пурімшпиль-99», «Як це було...», «Кольцо Соломона»; О. Юр'єва «Маленький погром у станційному буфеті»; Г. Горіна «Хто є хто?», «...Чума на обидва ваші дома!»; І. Севелла «Моня Цацкес – знаменосец». Були також здійснені постановки вистав: Е. Успенського «Дива з доставкою додому»; В. Пелевіна «Бройлерний комбінат ім. Луначарського»; С. Козлова «Зеленими хвилями океану»; Є. Шварца «Голий король», «Дракон», «Снігова королева»; С. Моема «Театр», «Неприборкана»; К. Чапека «Адам-творець»; Л. Жуховицького «Казка про чорні крила»; О. Пройслера «Маленька Баба-Яга»; І. Савицької «Новорічна фантастична подорож, або Не забудьте повернутися»; А. Ейкборна «Неймовірний ілюзіон Ерні» та ін. Театр грав вистави російською та українською мовами. Постійний склад театру «Шпігл» складав 30 чоловік. Це насамперед молодь, середній вік якої 25 років, але були і школярі, працюючі та пенсіонери. Систематично проводилися заняття з акторської майстерності, хореографії, вокалу, сценічного бою тощо. Яскравістю та майстерністю постановки і виконання вирізнялися хореографічні та пластичні номери до вистав у постановці хореографа театру А. Вінтовки. За час свого існування театр підготував 20 вихованців, які закінчили навчання у театральних та мистецьких навчальних закладах країни, працювали у театрах

Києва, Чернігова та близького зарубіжжя: К. Вершилов, А. Косач, О. Галенко, Р. Трифонов, О. Смолко, О. Костирко, В. Миненко – Київський державний театральний інститут ім. Карпенка-Карого; Є. Агафшин, Г. Калюжний, Ю. Нікітін, В. Макарова, А. Гоголева – Ніжинське училище культури; І. Дерейчук – Державна академія керівних кадрів культури і мистецтв; О. Лаптій, С. Москальчук – Київський інститут культури; І. Вінтовка, Ю. Потапенко – Київське естрадно-циркове училище; С. Носенок – Харківський театральний інститут; О. Щевельов – був актором Чернігівського молодіжного театру; О. Лаптій, С. Носенок, О. Щевельов – актори Чернігівського обласного академічного музично-драматичного театру ім. Т.Г. Шевченка; Ю. Нікітін – актор Чернігівського обласного лялькового дитячого театру ім. О. Довженка. Колектив театру неодноразово виступав з гастрольними поїздками в містах України та Білорусі (Київ, Житомир, Ужгород, Мукачеве, Гомель, Ніжин, Прилуки, Славутич, Львів), брав участь у ряді театральних фестивалів. У 2001 р. театр став лауреатом театального фестивалю «Мандруючі зірки» (м. Київ), а в 2002 р. на першому Міжнародному фестивалі єврейського театального мистецтва «Сузір'я Лева» у Львові вистава «Кольцо Соломона» отримала приз у номінації «Краща хореографія», а також один із головних призів фестивалю – «Великого лева». У 2006 р. «Великого лева» (Львів) отримала постановка «Моня Цацкес – знаменосец» – за кращу сценографію та за чоловічу роль першого плану. У 2005 р. диплом I ступеня за «Кращу виставу» на фестивалі «Театральна осінь» (Прилуки) – вистава «...Чума на обидва ваші дома!».

Зрозуміти різноплановість грецького театралного мистецтва, традиція якого лежала в основі класичного європейського театру, допомагали й постановки Українського драматичного театру ім. І. Франка, а також «Медея» Еврипіда у виконанні Севастопольського російського драматичного театру ім. А. Луначарського. З 1996 р. вистава «Медея» йшла на сцені Херсонського античного театру [21].

Камерно-інструментальний ансамбль «Угорські мелодії» при Закарпатській філармонії залишався єдиним у регіоні професійним колективом, який активно пропагував музику угорських композиторів та самобутній фольклор Закарпаття. Колектив виконував твори Ф. Шуберта, Б. Бартока, Й. Брамса, З. Кодая, Є. Гуско, закарпатських корифеїв Д. Задора, І. Мартона, Й. Базела. Незмінною популярністю у слухачів користувалися арії з оперет Ф. Легара та І. Кальмана у виконанні солістів ансамблю. Багатий репертуар та висока виконавська майстерність давали можливість йому з успіхом гастролювати далеко за межами краю, брати участь у всеукраїнських та міжнародних фестивалях. Керував ансамблем А. Стефко. Солоістами працювали О. Гайдук (орган), К. Лабик (мецсо-сопрано), О. Нодь (сопрано), Д. Гавата (віолончель) [3].

Народний вокально-хореографічний ансамбль «Словенка» створений у 1992 р. на базі Середнянської дитячої школи мистецтв Ужгородського району Закарпатської області. Художнім керівником колективу був викладач вокально-хорового відділу Середнянської ДШМ С. Симочко. Репертуар «Словенки» складався з вокально-хореографічних композицій на словацькому фольклорному матеріалі,

словацьких народних танців, закарпатських народних пісень, духовних творів для жіночого хору. Твори, які використовувалися під час формування репертуару, в основному побутували у місцевості Земплін (Східна Словаччина), в Ужгородському районі, де компактно проживали словаки (в т. ч. і в Середньому). Використовувалися як обробки місцевих композиторів, так і твори, зібрані під час польових експедицій та оброблені керівниками «Словенки». У різний час з колективом працювали (на запрошення) хореографи: Й. Буріч (Братислава, Словаччина), заслужені працівники культури І. Пастеляк та М. Шютев (Ужгород), які створили вокально-хореографічні композиції: «Місли, мілій, місли» (Й. Буріч), «Танець рада мам» (І. Пастеляк), «А я така чарна» (М. Шютев) та ін. «Словенка» активно співпрацювала з обласною культурно-освітньою організацією «Матіца Словенска» на Закарпатті (голова – Й. Гайніш). З 1999 р. щорічно у травні проводився обласний конкурс словацької народної пісні «Золотий соловей». Метою його проведення було збереження словацьких народних традицій, узагальнення і вивчення передового досвіду роботи із словацьким пісенним фольклором. Ансамбль «Словенка» брав участь у культурній програмі Міжнародного фестивалю «Народне багатство Словаків» (1996), міжнародних фестивалів словацької молоді (Мартін, Словаччина, 1995, 1998, 2001 рр. та Високі Татри, Словаччина, 2007 р.), Днів закордонних словаків (1997, 1999, 2000 рр.), Підполянського фестивалю (Детва, 2002, 2003, 2004, 2006 рр., Словаччина), «Другі дзвони Маковицької струни» (Пряшів, Словаччина, 2005), «Земплінські фольклорні славності» (Міхаловце, Словаччина,

2005), де представляв творчість словаків України. «Словенка» – учасник творчих звітів Закарпатської області у Національному палаці «Україна» (1999, 2001, 2004 рр.), творчого звіту Закарпатської області у приміщенні Закарпатського обласного музично-драматичного театру (грудень 2009 р.), культурно-мистецької акції «Київ Золотоверхий єдне» (2002 р.), фестивалів «Всі ми діти твої, Україно!» (1998, 2001, 2003 рр., Київ). У березні 2002 р. ансамбль «Словенка» став лауреатом 1-ї премії всеукраїнського фестивалю-конкурсу «Українська родина–2002» (Київ), того ж року відзначив своє 10-річчя. У грудні 2005 р. колектив отримав відзнаку Міністерства культури і туризму України у номінації «Кращий аматорський колектив художньої самодіяльності національних меншин України» та Диплом всеукраїнського свята «Сузір'я дружби». Керівник «Словенки» С. Симочко нагороджена Подякою Кабінету Міністрів України та Почесною грамотою Міністерства культури України [13].

Таким чином, узагальнюючи наведене вище, можна зробити висновок про те, що в Україні протягом досліджуваних років розширювався етнічний компонент у професійному культурно-мистецькому житті. Державою вироблені дієві механізми забезпечення функціонування творчих колективів театрів, ансамблів тощо.

ЛІТЕРАТУРА

1. Алядинова Л. V Международный фестиваль тюркоязычных театров «Туганлык» / Л. Алядинова. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: //www.kirimtatar-teatri.org

2. Асанова Л.А. Кримськотатарський національний театр / Л.А. Асанова //

Енциклопедія історії України. – Т.5. – К.: Наукова думка, 2008. – 560 с.

3. Ансамбль «Угорські мелодії» презентує різдвяну програму «Boldog Karacsonyt». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: // zakarpatty.net.ua

4. Вейсова В.Е. Відродження духовної культури кримських татар (на прикладі театрального і декоративно-прикладного мистецтва 1990–2010 рр.): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. культурології: спец. 26.00.01 – теорія та історія культури / В.Е. Вейсова. – Сімферополь, 2011. – 20 с.

5. Военная Г. Овации польской публики Крымскотатарскому театру / Г. Военная. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: // www.kirimtatar-teatri.org

6. Гончарук О. «Нам 15 років!» (8 квітня, у Міжнародний день циганів, унікальний циганський музично-драматичний театр «Романс» святкував свій день народження) / О. Гончарук // Вечірній Київ. – 2008. – 10 квітня.

7. Глеба Ю. Історико-культурна спадщина / Ю. Глеба // Журнал Закарпаття. – 2010. – № 2.

8. Доручення Кабінету Міністрів України та документи про їх виконання 2 січня – 29 березня 1991 р. // ЦДАВО Укр. – Ф.5116. – Оп.19. – Спр.3125. – 193 арк.

9. Закон України «Про театри і театральну діяльність». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: //http://zakon.rada.gov.ua

10. Закарпатський державний російський драматичний театр. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: //Atheatre.com.ua

11. Історія Луганського академічного обласного російського драматичного театру [Електронний ресурс]. – Режим доступу: // lug-theatre.narod.ru

12. История театра. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: // www.kirimtatar-teatri.org

13. Листування з Верховною Радою України з основних питань діяльності Міністерства. 18 січня – 30 грудня 1991 р. // ЦДАВО Укр. – Ф.5116. – Оп.19. – Спр. 3128. – 223 арк.

14. Ленарт Л. Народний вокально-хореографічний ансамбль «Словенка». Етапи становлення та розвитку / Л. Ленарт. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: // centerkultur.xtreemhost.com

15. Міжнародні відносини в Україні: стан, тенденції, перспективи: Довідкове видання / автор. колектив: Д.В. Табачник (голова), Г.Г. Москаль, В.М. Воронін, Т.І. Пилипенко, С.В. Василенко. – К.: Етнос, 2004. – 486 с.

16. Національні меншини Закарпаття: цифри і факти. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: //zakarpattia.net.ua

17. Реалізація державної політики у галузі культури. Аналітичний звіт Міністерства культури і туризму України за 2007 рік. – К.: Міністерство культури і туризму України, 2008. – 152 с.

18. Рябчикова В. Возвращение чувств / В. Рябчикова. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: //www.kirimtatar-teatri.org

19. Одеський російський драматичний театр ім. О. Іванова. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: //www.rusteatr.odessa.ua

20. Терентьева Н. Развитие украинско-греческих культурных контактов: тижні (Дні) грецької культури у м. Одесі / Н. Терентьева. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: //histans.com

21. Циганський музично-драматичний театр «Романс». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: //www.teatr-romans.com.ua

REFERENCES

1. Alyadinova L. V Mezhdunarodnyy festival tyurkoyazychnykh teatrov «Tuganlyk» / L. Alyadinova. – [Elektronniy resurs]. – Rezhym dostupu: //www.kirimtatar-teatri.org

2. Asanova L.A. Krymskotatarskyi natsionalnyi teatr / L.A. Asanova // Entsyklopediia istorii Ukrainy. – T.5. – K.: Naukova dumka, 2008. – 560 с.

3. Ansambl «Uhorski melodii» prezentuie rizdvianu prohramu «Boldog Karacsonyt». – [Elektronniy resurs]. – Rezhym dostupu: //zakarpattia.net.ua

4. Veisova V.E. Vidrozhennia dukhovnoi kultury krymskykh tatar (na prykladi teatralnoho i dekoratyvno-prykladnoho mystetstva 1990–2010 rr.): avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. kulturolohii: spets. 26.00.01 – teoriia ta istoriia kultury / V.E. Veisova. – Simferopol, 2011. – 20 s.

5. Voennaya G. Ovatsii polskoy publiky Krymskotatarskomu teatru / G. Voennaya. – [Elektronniy resurs]. – Rezhym dostupu: //www.kirimtatar-teatri.org

6. Honcharuk O. «Nam 15 rokov!» (8 kvitnia, u Mizhnarodnyi den tsyhaniv, unikalnyi tsyhanskyi muzychno-dramatychnyi teatr «Romans» sviatkuvav svii den narodzhennia) / O. Honcharuk // Vechirniy Kyiv. – 2008. – 10 kvitnia.

7. Hleba Yu. Istoryko-kulturna spadshchyna / Yu. Hleba // Zhurnal Zakarpattia. – 2010. – №2.

8. Doruchennia Kabinetu Ministriv Ukrainy ta dokumenty pro yikh vykonannia 2 sichnia – 29 bereznia 1991 r. // TsDAVO Ukr. – F.5116. – Op.19. – Spr.3125. – 193 ark.

9. Zakon Ukrainy «Pro teatry i teatralnu diialnist». – [Elektronniy resurs]. – Rezhym dostupu: //http://zakon.rada.gov.ua

10. Zakarpatskyi derzhavnyi rosiiskyi dramatychnyi teatr. – [Elektronniy resurs]. – Rezhym dostupu: //Atheatre.com.ua

11. Istoriia Luhanskoho akademichnoho oblasnoho rosiiskoho dramatychnoho teatru. – [Elektronniy resurs]. – Rezhym dostupu: //lugh-theatre.narod.ru

12. Istoriya teatra. – [Elektronniy resurs]. – Rezhym dostupu: www.kirimtatar-teatri.org

13. Lystuvannia z Verkhovnoiu Radioiu Ukrainy z osnovnykh pytan diialnosti Ministerstva. 18 sichnia – 30 hrudnia 1991 r. // TsDAVO Ukr. – F.5116. – Op.19. – Spr.3128. – 223 ark.

14. Lenart L. Narodnyi vokalno-khoreografichnyi ansambl «Slovenka». Etapy stanovlennia ta rozvytku / L. Lenart. – [Elektronniy resurs]. – Rezhym dostupu: //centerkultur.xtreemhost.com

15. Mizhnatsionalni vidnosyny v Ukraini: stan, tendentsii, perspektyvy: Dovidkove vydannia / avtor. kolektyv: D.V. Tabachnyk (holova), H.H. Moskal, V.M. Voronin, T.I. Pylypenko, S.V. Vasylenko. – K.: Etnos, 2004. – 486 s.
16. Natsionalni menshyny Zakarpattia: tsyfry i fakty. – [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: //zakarpattia.net.ua
17. Realizatsiia derzhavnoi polityky u haluzi kultury. Analychnyi zvit Ministerstva kultury i turyzmu Ukrainy za 2007 rik. – K.: Ministerstvo kultury i turyzmu Ukrainy, 2008. – 152 s.
18. Ryabchikova V. Vozvrashchenie chuvstv / V. Ryabchikova. – [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: //www.kirimtatar-teatri.org
19. Odeskyi rosiiskyi dramatychnyi teatr im. O. Ivanova. – [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: //www.rusteatr.odessa.ua
20. Terentieva N. Rozvytok ukrainsko-hretskeykh kulturnykh kontaktiv: tyzhni (Dni) hretskey khultury u m. Odesi / N. Terentieva. – [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: //histans.com
21. Tsyhanskyi muzychno-dramatychnyi teatr «Romans». – [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: //www.teatr-romans.com.ua

V. Pekarчук

Changes of Representatives of Ethnic Communities Involvement in the Professional Arts and Cultural Life of Independent Ukraine: Experience and Trends of 1990's – 2000's

Abstract

According to the ethnic composition Ukraine is a unique European state. Immediately after proclamation of its independence Ukraine began to solve the important problem of ethnocultural revival of all ethnic groups as one of the important factors of peace and reconciliation, natural process of revival of ethnic feelings, self-consciousness and understanding of its originality, strong aspiration for revival and development of such ethnic spiritual values as language, literature, culture, traditions and historical memory.

The problem of involvement of ethnic groups in the professional arts and cultural life has received partial attention in the scientific literature dealing with the problem of cultural heritage of the Ukrainian people.

The importance of the designated problem is caused, first of all, by the need to have a clear understanding of the mechanism of the decision problem of interethnic relations by the independent state. It was found that during the research period the opportunities for the development of new forms of ethnic art and in this context the spreading of cultural heritage were created in Ukraine. We considered the factors of consistency and perspectiveness in the development of forms of ethnic art. Considerable attention is paid to examination of activities of various theatre groups and their contribution to the development of culture in Ukraine.

The author paid particular attention to contribution of state authorities and national cultural societies to the development of arts and cultural environment. It is emphasized that national societies supported establishment of new art institutions and development of teams of artists, painters, actors, etc.

Also the activities of the Crimean Tatar, Greek, Hebrew, Hungarian professional artistic groups are analyzed. The problems were examined in the context of their contribution to achieving the political consensus and setting up the fruitful contacts in the field of arts and cultural life of different ethnic groups living in Ukraine.